

Προτάσεις για την επιτυχή εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ο.Τ.Α. και συμβολή τους στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη

«Να μην σκέπτεσαι για την Πολιτεία
σαν να είναι κάτι ξένο, αλλά σαν να είναι κάτι δικό σου....»
Δημοσθένης

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη* απαιτεί οπωσδήποτε αλλαγές στα καθιερωμένα πρότυπα ζωής και κατανάλωσης και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τέτοιες αλλαγές μπορούν να επέλθουν μόνο με τη σωστή πληροφόρηση, την περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθητοποίηση και την ουσιαστική ενεργοποίηση των κατοίκων, των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των αρχών. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), που αποτελούν τα κύτταρα της Τοπικής Δημοκρατίας, οφείλουν να προωθούν την εμπλοκή στη διαδικασία σχεδιασμού όλων των φορέων και των κατοίκων της περιοχής εξασφαλίζοντας την ευρύτερη δυνατή συναίνεση και συμβολή όλων των ενδιαφερομένων.

Οι τοπικές Αρχές, που είναι πολύ πιο κοντά στις ανάγκες των πολιτών, είναι αυτές που μπορούν να προωθήσουν τη συνεργασία με την κοινωνία και τις διάφορες επιχειρήσεις, εισάγοντας καινοτομίες και δίνοντας ώθηση στη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.

Οι πόροι του ιδιωτικού τομέα μπορούν να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη της τοπικής ανάπτυξης. Η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να αποτελεί μία σημαντική προτεραιότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η δημιουργία εξ άλλου εταιρικών σχέσεων των Ο.Τ.Α. μεταξύ τους και με δημόσιους, ιδιωτικούς και κοινωνικούς φορείς με βάση τις κοινές εμπειρίες, τις συμπράξεις και τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την επίλυση συγκρούσεων και ανταγωνιστικών τάσεων για την κατανομή, την πρόσβαση και την χρήση των τοπικών πόρων με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική παρέμβαση στους τομείς αυτούς, είναι η διαμόρφωση μιας συνολικής στρατηγικής σε τοπικό επίπεδο. Οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας τέτοιας στρατηγικής είναι οι εξής:

• Το κείμενο αποτελεί μέρος της διπλωματικής εργασίας της κ. Α. ΠΑΠΠΑ, Φοιτήτριας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη» του Χαρακοπέιου Πανεπιστημίου με θέμα: «Επιχειρησιακά Προγράμματα Ο.Τ.Α. και η συμβολή τους στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη: Η περίπτωση του Δήμου Λουτρακίου - Περαχώρας».

Επιβλέποντες Καθηγητές: Αποστολόπουλος Κων/νος, Καθηγητής, Δελιθόου Βασιλική, Διδάσκουσα, Μπιούλα Ρόδω, Επίκ. Καθηγήτρια.

Καθιέρωση πλαισίου που θα εξασφαλίζει τη συμμετοχή όλων στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των στρατηγικών και των προγραμμάτων για την τοπική ανάπτυξη.

Δημιουργία ευέλικτων μηχανισμών παρακολούθησης, αξιολόγησης και ιεράρχησης των πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών τάσεων και συνθηκών και η χρήση κατάλληλων δεικτών.

Υιοθέτηση της λογικής των ολοκληρωμένων προγραμμάτων και εγκατάλειψη της πρακτικής των μεμονωμένων και αποσπασματικών παρεμβάσεων.

Υιοθέτηση σύγχρονων τεχνικών και μεθόδων για την κατάρτιση, υλοποίηση και παρακολούθηση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων, την οικονομική και χρηματοδοτική ανάλυση, τη διαχείριση πόρων, την έρευνα και την πληροφόρηση.

Υποστήριξη και παροχή πόρων για πρωτοβουλίες σε επίπεδο της τοπικής κοινότητας.

Ενίσχυση των μηχανισμών δικτύωσης και ανταλλαγής εξειδικευμένης γνώσης και εμπειρίας, διάδοση των Βέλτιστων Πρακτικών.

Ενημέρωση των αρμόδιων κυβερνητικών Οργανισμών για τα τοπικά ζητήματα και τις ανάγκες έτσι ώστε οι εθνικές πολιτικές να ανταποκριθούν σε αυτά σε τοπικό επίπεδο.

Διαμόρφωση μιας συνολικής στρατηγικής σε τοπικό επίπεδο που μπορεί να διαδεχτεί ένα Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Τοπικής Ανάπτυξης, το οποίο μπορεί να οριστεί ως το σύνολο των γενικών και ειδικών στόχων και των απαραίτητων δράσεων, μέτρων, πολιτικών και επιμέρους προγραμμάτων που θα συμβάλλουν στην επιθυμητή και δυνατή οικονομική και κοινωνική τοπική ανάπτυξη στα πλαίσια των στόχων και κατευθύνσεων του χωροταξικού σχεδιασμού, προστατεύοντας παράλληλα το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της κάθε περιοχής.

Με την έννοια αυτή ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα Τοπικής Ανάπτυξης μπορεί να αποτελέσει το Στρατηγικό Πλαίσιο Δράσης με βάση το οποίο ένας Ο.Τ.Α. θα έχει τη δυνατότητα συντονισμένα και όχι αποσπασματικά να αντιμετωπίσει ιεραρχημένα αλλά και να προλάβει προβλήματα σε όλους τους τομείς που αφορούν με την ευρεία έννοια τη βιώσιμη ποιότητα ζωής στις πόλεις, τους οικισμούς και την κατοικία.

Η κατάρτιση και υλοποίηση του προγράμματος προϋποθέτει την ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών και συνεργασιών. Μέσα από την λογική αυτή αναδεικνύεται η σημασία της κατοχύρωσης ουσιαστικής συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας κατά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Η πληροφόρηση της τοπικής κοινωνίας και ο διάλογος με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, με τους κατοίκους, τους εργαζόμενους, τους επιχειρηματίες και τις ομάδες πληθυσμού με ειδικές ανάγκες, τους νέους, τις γυναίκες, τους ηλικιωμένους, τους ανάπηρους κ.ά. αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τη συνειδητοποίηση των συνεπειών του τρόπου ζωής, παραγωγής και κατανάλωσης και των αιτιών που δημιουργούν τα προβλήματα, την ενεργοποίηση και επομένως την αποδοχή από φορείς και πολίτες της εφαρμογής των αναγκαίων ρυθμίσεων, μέτρων και πολιτικών.

Επίσης η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών και κινήτρων είναι ευθύνη της Τ.Α. η οποία θα πρέπει να προωθεί και να ενθαρρύνει την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων και μέτρων για τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Ειδικότερα, η Τ.Α. θα πρέπει:

Να εξασφαλίζει ίση και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των νέων, των γυναικών και αυτών που αντιμετωπίζουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης.

Να προωθεί προγράμματα επίλυσης συγκρούσεων και ανταγωνιστικών τάσεων για την κατανομή, την πρόσβαση και τη χρήση των αστικών πόρων.

Να προωθεί τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για την προώθηση προγραμμάτων και μέτρων βελτίωσης των οικισμών και παροχής επαρκούς στέγης.

Να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις στην ανάληψη πρωτοβουλιών και την υλοποίηση επενδύσεων που θα συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας, την παροχή υπηρεσιών, την κατασκευή υποδομών, οικονομικά προσιτών κατοικιών κ.ά.

Να προωθεί τη συνεργασία με πανεπιστημιακά και ερευνητικά Ιδρύματα και να αξιοποιεί την ακαδημαϊκή έρευνα για την υλοποίηση καινοτόμων λύσεων στα προβλήματα των οικισμών.

Η δημιουργία ενός Δήμου, ο οποίος έχοντας ολοκληρωμένο σύστημα προγραμματισμού, λιτές και συνεκτικές οργανωτικές δομές, ευέλικτες και συνοπτικές διαδικασίες λειτουργίας, εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή, θα μπορεί με ίδιες δυνάμεις, αλλά και σε συνεργασία με άλλους φορείς, να παρέχει αποτελεσματικές υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής του Δήμου και θα είναι ικανός στο να εκπληρώνει την αποστολή του οικονομικότερα, με διαφάνεια και με το επίπεδο ποιότητας που προδιαγράφεται από τις προσδοκίες των πολιτών.

Βιώνουμε μια εποχή που η εκπαίδευση καλείται να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο, ως μέσο απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και ως αναγκαίο εφόδιο για την συμμετοχή στη διαμόρφωση στάσεων και πολιτικών. Η δια βίου εκπαίδευση των δημοσίων και δημοτικών Υπαλλήλων είναι αναγκαίο να περιλαμβάνει επιμορφωτικές δράσεις που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες των εργαζομένων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, με σκοπό την προώθηση και διευκόλυνση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων σε δημόσιους φορείς, στη βελτίωση της κινητικότητάς τους στον εργασιακό χώρο και γενικότερα στην ενίσχυση του ρόλου τους στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Στόχος των προγραμμάτων Δια Βίου Εκπαίδευσης για τον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα και την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι:

Η εισαγωγή των εργαζομένων σε διεθνή πρότυπα και δομές Δημόσιας Διοίκησης.

Η προαγωγή του εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της Δημόσιας Διοίκησης, σύμφωνα με τις εξελίξεις στον τομέα των νέων τεχνολογιών και σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες.

Η βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων των εργαζομένων σε κοινωνικά θέματα και θεσμούς εργασίας.

Η σύγκλιση με τις λοιπές χώρες της Ε.Ε. όσον αφορά τις επικρατούσες πολιτικές και εφαρμοσμένες στρατηγικές στο δημόσιο τομέα.

Η πορεία της δράσης των φορέων της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθιστά απολύτως αναγκαία και επιτακτική την αξιοποίηση των πόρων της Δ' Προγραμματικής Περιόδου (ΕΣΠΑ), δεδομένου, ότι τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς της ΤΑ εστιάζονται στην έλλειψη τεχνογνωσίας και την υλοποίηση και αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Οι προτάσεις που μπορούν να γίνουν μέσα στα πλαίσια των νέων τεχνολογιών είναι:

Δημιουργία - αναβάθμιση των μηχανισμών υποστήριξης των Δήμων για την υποστήριξη της υλοποίησης και λειτουργίας των βασικών κατηγοριών έργων που έχουν ενταχθεί με τελικούς δικαιούχους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (διαδικτυακές πύλες για την εξυπηρέτηση του πολίτη και για πολιτισμό / τουρισμό, Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών, ευρυζωνικότητα και ασύρματα δίκτυα τοπικής πρόσβασης).

Εκπαίδευση - κατάρτιση πολιτών σε θέματα χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Την ανάπτυξη δράσεων για την αναδιοργάνωση και τον μετασχηματισμό των Δήμων με στόχο την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στον πολίτη.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης εκτός από φορείς παροχής δημόσιων υπηρεσιών είναι και πολιτικό - κοινωνικοί θεσμοί και επομένως η λειτουργία τους απαιτεί αμεσότητα διασύνδεσης με την κοινωνία, συμμετοχή των πολιτών και των συλλογικών τους φορέων και ενδυνάμωση της δημοκρατικής τους λειτουργίας. Κατά συνέπεια θα πρέπει να αναζητηθούν δομές και λειτουργίες επικοινωνίας, συμμετοχής και διασφάλισης της συναίνεσης των τοπικών κοινωνικό - οικονομικών φορέων και των χρηστών των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η οργάνωση και λειτουργία των Ο.Τ.Α. θα πρέπει να συνδυάζει την εσωτερική αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα, με την αμεσότητα της ανθρώπινης επικοινωνίας, τη γνήσια ανταπόκριση στη διαπιστωμένη κοινωνική ανάγκη, τη περιστολή της αυτονόμησης και τη διευκόλυνση του ελέγχου από τα άμεσα ενδιαφερόμενα κοινωνικά υποκείμενα.

Οι προσπάθειες ανάβαθμισης της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, διεύρυνσης της συμμετοχικής δημοκρατίας και ενίσχυσης μορφών άμεσης δημοκρατίας θα πρέπει να χαρακτηρίζουν συνεχώς τη λειτουργία τους, διότι εκτός από αναπτυξιακοί φορείς οφείλουν να λειτουργούν και ως διαπαιδαγωγοί της κοινωνίας στη διαχείριση των συλλογικών υποθέσεων. Η έννοια της Τοπικής διακυβέρνησης αναφέρεται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη διαδικασία υλοποίησης των αποφάσεων, που αφορούν σε τοπικά δημόσια προβλήματα.

Στην διαδικασία της διακυβέρνησης εμπλέκονται πολλοί φορείς (π.χ. Δημόσιοι οργανισμοί, επιχειρήσεις Μ.Κ.Ο.) και ομάδες πολιτών που επιδρούν στη λήψη αποφάσεων ή/και συμμετέχουν στην υλοποίησή τους μέσω ενός τυπικού ή άτυπου μηχανισμού συνεργασίας (π.χ. δίκτυο, σύμπραξη, κοινοπραξία). Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν ένα μόνο μέρος των φορέων που συμμετέχουν. Η άσκηση τοπικής διακυβέρνησης συνεπάγεται τη λειτουργία του Ο.Τ.Α. όχι μόνο με σκοπό την παροχή επί μέρους δημόσιων υπηρεσιών, αλλά και ως ηγετικού στοιχείου της Περιοχής του, που χαράζει τη στρατηγική ανάπτυξής της.

Μιλώντας για αυτοδυναμία και ουσιαστική αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα έπρεπε να εξασφαλιστεί ταυτόχρονα και η λειτουργία απαραίτητων μηχανισμών υποστήριξης του ρόλου της αυτοδιοίκησης. Η ευκαιρία της αξιοποίησης του ΕΣΠΑ που δίνεται στην Τ.Α. δεν πρέπει να χαθεί, αλλά πρέπει να αποτελέσει το κύριο χρηματοδοτικό μέσο για την προώθηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου στην άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής.

Αποτελεί επιβεβλημένη ανάγκη ο εντοπισμός και η ιεράρχηση των αναγκών των Ο.Τ.Α., η οποία θα πρέπει να εξετάζει τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Ο.Τ.Α. Η διαρκής συλλογή και επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων για το τοπικό επίπεδο, με λίγα λόγια η swot analysis, των δυνατών και αδύνατων σημείων, των ευκαιριών και απειλών που μπορεί να έχει ένας Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι ένα εργαλείο χρήσιμο στην χάραξη στρατηγικών επιλογών τοπικής ανάπτυξης. Η επικαιροποίηση και η αποδοτική χρησιμοποίηση των Ε.Π. δεν είναι απλά πρόταση, είναι ανάγκη που γεννιέται μέσα στη νέα ευρωπαϊκή και εθνική πραγματικότητα.